

Barbara Czarniawska-Joerges, Monika Kostera

Teoria organizacji w obrazkach

Organizacja — system polityczny Organizacja — narzędzie władzy

Organizacje są tworem człowieka. Biorą się stąd, że pewna liczba osób pragnie działać wspólnie — zjawisko, które starożytni Grecy nazywali *polis*, od czego pochodzi słowo metropolia, a także — polityka.

W naszym przypadku musimy w pierwszej kolejności ustalić, o jakich „grupach interesów” można tu mówić. Powiedzmy, że są to uczestnicy kursów, personel sekretariatu, personel administracyjny i nauczyciele. Proszę zauważyć, że już na tym etapie trzeba podjąć ważne decyzje — czy nauczyciele obcokrajowcy mają takie same interesy jak polscy nauczyciele? Jak należy zapatrywać się na działalność formalnych grup interesów, np. związków zawodowych? Czy włączyć tylko grupy, które spełniają wszystkie wymogi reprezentacji, czy też objąć analizą rzeczywistą reprezentację, tak jak ona wygląda w życiu codziennym? Gdzie podejmowane są główne decyzje? Czy i w jaki sposób różne grupy interesów są wówczas reprezentowane? Kanały przepływu informacji niemal zawsze wymagają usprawnień, i to w obu kierunkach.

Jeśli nasz doradca jest ambitny, nie zadowolony oficjalną diagnozą. W każdej organizacji istnieją nieformalne koterie i elity. Trzeba słuchać plotek i starać się znaleźć „szare eminencje” — tych, którzy naprawdę decydują. Analiza nieformalna jest oczywiście o wiele ważniejsza, ale też o wiele bardziej zaawansowana — szare eminencje nie lubią być ujawniane; formalne organizacje reprezentujące grupy interesów nie lubią, gdy ukazuje się, jak małą w istocie mają władzę itd.

Analiza polityczna ma korzenie już w ideach Platona, ale w naszych

czasach upolitycznili teorię organizacji przede wszystkim James March i John Olsen, którzy zaczęli swoją karierę akademicką jako politologów. Analizy polityczne są jednak najbardziej charakterystyczne dla doradców reprezentujących rady pracownicze i związki zawodowe.

METAFORA 3: PAŃSTWO (system polityczny)

ROLA ANALITYKA: („politolog”)

- określić, jakie działają partie i jakie reprezentują interesy,
- scharakteryzować dynamikę procesu politycznego,
- ocenić z punktu widzenia kryteriów etycznych (demokracja? totalitaryzm?).

Organizacja — narzędzie władzy

Ta pani konsultant jest zbyt rewolucyjna, nawet jak na związki zawodowe. Najczęściej jest z wykształcenia socjologiem. Uważa, że organizacje są narzędziami stworzonymi przez człowieka po to, by osiągnąć pewne cele. Należy zatem na wstępie ustalić, czyje to byłyby cele. Dlaczego w ogóle potrzebna jest szkoła języków obcych? Czy to międzynarodowe korporacje pragną, by kandydaci na pracowników znali języki obce i by dzięki temu móc zaoszczędzić pieniądze na dokształcanie już zatrudnionych pracowników? Czy to nauczyciele i administratorzy, znudzeni nauczaniem w szkole publicznej, zainteresowani są istnieniem takiej placówki, chcąc zwiększyć swoje znaczenie społeczne i poprawić swoje warunki materialne? Czy też może są oni sprzymierzeni z uczestnikami kursów, którzy chcą zdobyć wyraż-

oną i społecznie cenioną tożsamość — osób władających językami obcymi?

By lepiej zrozumieć tę panią konsultant, musimy skorzystać z jej własnej metody analizy. Kto ją przysłał? Jeśli korporacja, to można sobie wyobrazić, że rola doradcy polega na ustaleniu, jak dobrze szkoła reprezentuje ich interesy. Jeśli pani konsultant jest neutralna, może być też tak, że interesuje ją, kto jest najbardziej poszkodowany: personel sekretariatu, uczestnicy kursów, nauczyciele, jakaś inna, bezsilna grupa?

Proszę zauważyć, że mimo iż istnieje wiele podobieństw między tą kandydatką na doradcę a doradcą reprezentującym metaforę organizacja jako system polityczny, w tym przypadku mamy znów do czynienia z myśleniem w kategoriach systemów otwartych. Otoczenie jest uznawane za ważniejsze niż interesy lokalne i organizacja jako taka nie jest tyle systemem politycznym, co częścią większego systemu politycznego.

W świecie nauki ta metafora jest wykorzystywana przede wszystkim przez zwolenników szkoły frankfurckiej.

METAFORA 4: NARZĘDZIE WŁADZY (system ucisku)

ROLA ANALITYKA: („rewolucjonista”)

- odtworzyć mechanizm ucisku,
- podnieść świadomość,
- przygotować rewolucję.

Barbara Czarniawska-Joerges jest profesorem Uniwersytetu w Lund (Szwecja), Monika Kostera doktorem Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.

Organizacja — narzędzie władzy

